

8.8.2019

EOAK/2006/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen**Esittelijä: Notaari Riina Tuominen****SOSIAALITURVA-ASIOIDEN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNTA**

Tarkastuspöytäkirja

Aika:	25.4.2019 9:00–11:30
Paikka:	Siltasaarenkatu 12, Helsinki
Osallistujat Samu:	- - -, ylijohtaja - - -, johtaja - - -, johtaja - - -, hallintopäällikkö
Osallistujat EOAK:	Pasi Pölönen, apulaisoikeusasiamies Juha Niemelä, esittelijäneuvos Päivi Pihlajisto, vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Riina Tuominen, notaari

1 Tarkastuskäynnin tarkoitus

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen toteutti vierailun, jonka tarkoituksena oli tutustua lähemmin Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan (SAMU) toimintaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan yhdistyttyä 1.1.2018.

2 Ajankohtaiset ja keskustelussa esiin nousseita asioita

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa (jäljempänä EOAK) Samua koskevia kanteluita on ollut noin kolmen vuoden aikana vain 31. Samussa tuntumana oli, että valittaminen kaiken kaikkiaan on lisääntynyt. Käsittelyajat Samussa ovat kuitenkin viime aikoina pysyneet kohtuullisella tasolla, joten tämä lienee yksi syy, miksei kanteluita ole tullut enempää oikeusasiamiehelle. Samun käsittelyaikoja koskeneet kantelut eivät siten ole myöskään johtaneet selvityspyyntöihin.

Pasi Pölönen mainitsi eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjakoa käsittelevästä työryhmästä.

Oikeusasiamiehelle saapuvien kanteluiden määrä on kasvanut kasvaneen vuosien mittaan. Oikeusasiamies sai vuodelle 2019 lisää resursseja ikäihmisten oikeuksien edistämiseen. EOAK:ssa toimii myös Ihmisoikeuskeskus.

3 Samun ajankohtaiset asiat

Somla ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta TTLK yhdistyivät 1.1.2018 sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnaksi, jossa henkilöstön määrä on reilu 100. Henkilöstöstä lakimiehiä on noin 50 ja notaareja noin 30. Samu on organisoitu etuuslajeittain jaostoihin. Yhdistyminen koettiin Samussa perusteltuna ja toimintaa tehostavana. Samun mukaan vastaavia etuja olisi saavutettavissa myös opintotukilautakunnan suhteen.

Yhdistymisen myötä hallintojaoston tilalle on tullut johtoryhmä. Yhdistymisen jälkeen organisaatioon on otettu väliporras, lähiesimies (vastaava lakimies ja vastaava notaari), jonka tehtävä on määräaikainen (nyt 3 vuotta). Tämän on koettu olevan hyvä käytäntö, joka antaa tukea henkilöstölle. Toimistotyöntekijöiden määrä on vähentynyt sähköisen käsittelyn vuoksi. Henkilöstömäärä on koettu kaikinensa riittäväksi.

Joidenkin henkilöstöryhmien mielestä työmäärä on kasvanut. Asianhallintajärjestelmä onkin lisännyt notaareiden työtä.

Samussa on pohdittu mahdollisuuksia yksinkertaistaa ratkaisutoimintaa joissain asioissa. Samusta on käyty tutustumassa Helsingin hallinto-oikeuteen, jossa notaarit esittelevät yksinkertaisia asioita itse. Erityisesti poisto- ja purkuhakemusten käsittelyn tehostamista on pohdittu. Ratkaisukokoonpanoa (mainituissa hakemusasioissa viiden hengen jaosto) koskevat muutokset edellyttäisivät kuitenkin lainmuutosta.

Samun istunnot edellyttävät fyysistä läsnäoloa. Sosiaalivakuutusasioissa asiat ratkaistaan pääsääntöisesti kolmen jäsenen kokoonpanossa. Nykyisen järjestelmän kerrottiin olevan työläs, monimutkainen ja tiloja vaativaa. Samussa on pohdittu Vakuutuslaitosten käyttöön otettua menettelyä, jossa yksimieliset asiat ratkaistaan asiakirjojen kierron jälkeen fyysistä istuntoa järjestämättä, soveltumista myös Samuun. Samusta tuotiin esiin, että heillä tehdään enemmän lainkäyttöratkaisuja kuin muissa hallinto-oikeuksissa Suomessa. Suullisia käsittelyitä on kuitenkin vain muutama vuodessa eikä niihin ole vahvaa rutiinia.

Tiedusteltiin asiantuntijajäsenten asettamisesta. Samussa ei pystytä vaikuttamaan asiantuntijoiden valintaan ja välillä ilmenee esteellisyytapauksia. Asiantuntijajäsenistä ei tehdä turvallisuusselvitystä. Asiantuntijajäsenenä on myös sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehiä. He eivät käsittele taustavirkaansa liittyviä asioita. Lautakuntapaikat ovat haluttuja; niistä saatu taloudellinen korvaus on 5,9 euroa/luettu juttu + 20 euron istuntopalkkio (istunnossa on yleensä kymmeniä juttuja), ja työ koetaan muutenkin mielekkääksi ja vaihtelua tuovaksi. Lääkärjäsenten rekrytointi koettiin haastavana vakuutusyhtiöiden kilpaillessa samoista resursseista.

Puhuttiin Samun tulevasta muutosta Pasilaan nykyistä pienempiin monitoimitiloihin (noin 3 000 m² -> alle 2 000 m²). Etätyön tekeminen sekä sähköiset järjestelmät ovat vähentäneet tilan tarvetta. Samu on nyt vakuutusyhtiön vuokralaisena nykyisissä tiloissaan. Pasilassa tilat omistaa Senaatti-kiinteistöt. Samun puolelta todettiin, etteivät toimitilakustannukset kuitenkaan tule pienemään.

Samussa tehdään enenevästi etätyötä. Lakimiehet ja notaarit voivat tehdä etätyötä enintään kolme päivää viikossa. Mainituista noin 90 %:n kanssa on tehty etätyösopimus (sopimusta ei tehdä heti uusien viranhaltijoiden kanssa, vaan vasta tietyn ajan päästä). Etätyösopimus tehdään toistaiseksi, eikä työntekijöiden tarvitse hyväksyä etätyöpäiviä päiväkohtaisesti tai muuten tarkemmin (etätöissä ei olla istuntopäivinä). Etätyön mahdollistamista myös toimistotyöntekijöille on kaavailtu. Etätyön koettiin olevan tärkeä työhyvinvointitekijä. Todettiin etätyön lisääntymisen kuitenkin tuottavan myös haasteita työyhteisön yhteishengen kannalta.

Keskusteltiin työtyytyväisyydestä Samussa. Työtyytyväisyys oli viimeksi mitattaessa hieman alempi kuin keskimäärin valtion työpaikoissa. Tämän arveltiin johtuvan viime vuosien muutoksista.

Tietoa siitä, kuinka paljon Samun päätöksistä valitetaan eteenpäin, ei saa suoraan Samun omista järjestelmistä. Vakuutusosoikeudesta saatujen tietojen mukaan sinne valitettaessa Samun päätökset muuttuvat noin 7,4 %:ssa tapauksista. Eniten valitetaan asumistukiratkaisuista.

Keskusteltiin vakuutusosoikeudessa perittävistä valituksen käsittelymaksuista ja siitä, tulisiko muutoksenhakuosoituksessa mainita oikeudenkäynnin maksuttomuudesta tai maksullisuudesta. Samun päätöksiin liitettävissä osoituksissa ei ole asiasta mainintaa, suurimmassa osassa VakO:n käsittelemissä valitusasioissa oikeudenkäynti on asianosaiselle maksuton.

Työtilanne on Samussa hyvä. Ylivuotisia asioita oli tarkastushetkellä vain noin 10. Käsittelyaikatavoite vuodelle 2019 on seitsemän kuukautta. Pidemmällä tähtäimellä tavoitteena on puolen vuoden keskimääräinen käsittelyaika. Asian valmisteluvaiheeseen kuluu yleensä pisin aika, noin kaksi kuukautta.

Asiat käsitellään saapumisjärjestyksessä. Käsittelyaikojen lyhentämiseksi Samussa seurataan aktiivisesti, kuinka paljon kukin käsittelee juttuja (kuukausittaiset rästelistat) ja mikäli tavoitemäärän täyttämässä havaitaan ongelmia, asiaan puututaan. Ylitöitä Samussa tehdään melko säännöllisesti, erityisesti ruuhkatilanteissa. Ylityön tekeminen on vapaaehtoista.

Muutama iso asiaryhmä kuten työttömyysturva työllistävät eniten. Erityisesti aktiivimalliin liittyviä valituksia on tullut paljon, mutta nämä eivät ole menestyneet. Myös kuntoutusasioita priorisoidaan.

Samun ohjeissa tai verkkosivuilla ei ole informoitu viivästyshyvityksen mahdollisuudesta. Käytännössä on ollut 2–3 viivästyshyvityksen maksutilannetta. Korvauksen maksaa sosiaali- ja terveysministeriö, ei Samu. Epäkohtana Samussa koettiin se, että viivästyshyvitysratkaisuissaan Vakuutusosoikeus ei ole kuullut Samua.

Huhtikuusta 2016 lähtien käytetty sähköinen järjestelmä (M-Files) on koettu hyväksi työkaluksi, vaikka Valtorin ylläpitämässä järjestelmässä on ollut joitain käyttökatkoja. Samulla ei ole omaa IT-asiantuntijaa. Työ on organisoitu siten, että esittelijä tekee ratkaisuehdotuksen, joka kiertää kommentteilla ja näiden kommenttien perusteella esittelijä kirjoittaa lopullisen ratkaisun. Sähköisen järjestelmän koetaan tuottavan yhdenmukaisempia ratkaisuja. Järjestelmässä on käytössä sähköinen arkistointi.

Lopuksi keskusteltiin myös Samun puhelinpalveluista (pääosa asiakaspuheluista ohjautuu toimistosihteereille).

Tarkastus ei antanut aihetta apulaisoikeusasiamiehen toimenpiteille.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Riina Tuominen
notaari